

Beleidsplan burgerschap

Documentversie: 15-06-2023

Inhoud

Inleiding	3
IJkpunten voor goed burgerschap	3
Visie	3
Leerdoelen	3
Kerndoelen met betrekking op het domein oriëntatie op jezelf en de wereld	3
Kerndoelen gericht op meningsvorming en (online) informatievaardigheden	3
Kerndoelen die verwantschap kunnen worden gebracht met burgerschap	4
Onderwijsinhoud	4
Geïntariseerde activiteiten binnen school	4
Leerinhouden	6
Vrijheid en gelijkheid	6
Solidariteit:	6
De democratische cultuur	6
Identiteit	6
Diversiteit	7
De digitale samenleving	7
Duurzaamheid	7
Aanpak	7
Methodegebruik	7
Projectmatig werken	8
School als maatschappelijke oefenplaats	8
Schoolklimaat	8
Resultaten	8
Professionalisering	9
Specialismen / samenwerking externen en team	9
Kwaliteitszorg	9
Verbinding	9

Inleiding

Vanaf 1 augustus 2021 gelden nieuwe wettelijke eisen voor bevordering van burgerschap in het (speciaal) basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Deze wettelijke opdracht om 'actief burgerschap en sociale cohesie' te bevorderen, verduidelijkt de burgerschapsopdracht uit 2006. De componenten waar burgerschap betrekking op heeft zijn kennis, vaardigheden, reflecties en gedragingen.

In negen punten- de zogenoemde *IJkpunten* – is samengevat wat de kenmerken zijn van goed burgerschapsonderwijs en wat er nodig is om die op school te realiseren.

In de volgende paragrafen beschrijven wij hoe deze punten op bs. De Schatgraver tot uitvoer komen.

IJkpunten voor goed burgerschap

Visie

In onze schoolvisie staan onder andere de volgende zaken beschreven:

“Onze school is een schateiland waarin we ontwikkeling centraal willen stellen. We zijn een open school waarin iedereen welkom is, met acceptatie voor het omgaan met verschillen. Vanuit een respectvolle houding willen wij goed zijn voor elkaar. “

Op de Schatgraver heeft dit geleid tot een volgende visie op burgerschap en burgerschapsonderwijs:

Wij willen onze leerlingen opleiden tot goed geïnformeerde, kritische denkende volwassenen, die weten wat hun rechten en plichten zijn, met een respectvolle en open houding naar zichzelf, anderen en de wereld om hen heen. Hierbij gaan wij ervan uit dat eenieder op basis van eigen talenten en interesses, opgedane kennis en vaardigheden op een betekenisvolle manier leert deel te nemen aan de maatschappij.

Leerdoelen

Burgerschap kent (nog) geen eigen kerndoelen. Richtinggevend voor de onderwijspraktijk zijn daarom de huidige kerndoelen po en onderbouw vo van 2006 die wel een verwantschap vertonen met burgerschapsaspecten.

Kerndoelen met betrekking op het domein oriëntatie op jezelf en de wereld

36. De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

37. De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

38. De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.

Kerndoelen gericht op meningsvorming en (online) informatievaardigheden

3. De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren

6. De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school- en studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

7. De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.

8. De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.

Kerdoelen die verwantschap kunnen worden gebracht met burgerschap

34. De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische toestand van zichzelf en anderen

35. De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

39. De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

47. De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

52. De leerlingen leren over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken: jagers en boeren; Grieken en Romeinen; monniken en ridders; steden en staten; ontdekkers en hervormers; regenten en vorsten; pruiken en revoluties; burgers en stoommachines; wereldoorlogen en holocaust; televisie en computer. De vensters van de canon van Nederland dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken.

53. De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

56. De leerlingen verwerven kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Onderwijsinhoud

Competenties voor leerlingen rondom wereldburgerschap zijn te verdelen in de domeinen kennis, houding, vaardigheden en reflectie

Voor ons als school is het belangrijk dat kinderen behalve kennis opdoen, ook vaardigheden ontwikkelen om zichzelf staande te houden in de maatschappij. Naast feitenkennis en informatieverstrekking gaat het hierbij dus ook om het ontwikkelen van attitude en vaardigheden.

Daarnaast zien wij als school een belangrijke taak weggelegd als oefenplaats van de maatschappij. Kinderen, personeel, ouders, vrijwilligers en gasten weten dagelijks onze school te vinden. Wij stellen ons open om onze leerlingen te leren alle geleerde kennis en vaardigheden ook te kunnen toepassen in de maatschappij. Burgerschap in samenhang waarbij onze leerlingen leren om in een veilige en vertrouwde omgeving stappen te kunnen zetten naar steeds meer zelfstandigheid.

Geïntegreerde activiteiten binnen school

Zoals in paragraaf 2 beschreven zijn er diverse kerndoelen waarin wij als school *in samenhang* aandacht aan moeten besteden. Wat betreft onderwijsonderhoud hebben wij een inventarisatie gemaakt van (onderwijs)activiteiten waarin burgerschap verweven zit daarnaast zullen wij in deze paragraaf ook aandacht besteden aan welke onderwerpen en binnen de leerinhouden aan bod komen. Ook de activiteiten die duidelijk zijn gelinkt aan het oefenen van maatschappelijke vaardigheden en het functioneren van school als ontmoetingsplek van de samenleving zijn hier apart genoemd.

Bij de opsomming van de activiteiten, hebben wij geprobeerd deze, voor zover mogelijk, te bundelen naar de raakvlakken met de hierboven genoemde kerndoelen. Wij zijn ons er terdege van bewust dat niet iedere activiteit 1 op 1 kan worden gelinkt aan een kerndoel, ook is dit geen doel. Dit zou vanuit het verbindende karakter niet wenselijk zijn.

Inventarisatie burgerschapsactiviteiten schooljaar 2023-2024

- Debatteren/ discussie
- Projectmatig werken: ontwikkelen en verdiepen; zelf verantwoordelijk zijn binnen gestelde ruimte.
- Talentwaarderend werk
- Programmeren (bovenbouw)

Activiteiten gericht op oriëntatie van jezelf en de wereld/ vakinhoudelijk: (kerndoelen 36,37,38, 47, 52, 53, 56):

- Lessen van 4x Wijzer: staatinrichting/ geschiedenis (projectmatig werken op basis van de zaakvakken)
- Cultuureducatie is samenwerking met VAZOM (ook verweven met 4x Wijzer)
- Leerlingenraad; democratisch principe/ kiezen vertegenwoordiger/voorbepreken/ terugkoppeling klas.
- Catecheseles; hierin komen ook diverse geestelijke stromingen aan bod, net als binnen de 4 x Wijzer thema's.
- Nieuwskringen in de klas waarbij er artikelen uit de media worden besproken/ gebruik maken van teksten Nieuwsbegrip om actualiteit te bespreken.
- Kijken van het jeugdjournaal op school

Activiteiten gericht op zorgdragen voor jezelf/ anderen (kerndoel 34);

- Week van de Lentekiebel/ methode Kriebels in je buik/ gezonde relaties & seksualiteit
- Week van het geld

Activiteiten rondom redzaamheid sociaal opzicht/ verkeer (kerndoel 35)

- Weten welke regels en afspraken er zijn. Het verschil tussen beide kunnen benoemen en het belang van beide erkennen.
- Gedragen gedrag; regels en afspraken ook naleven
- Verkeer + verkeersexamen (theorie + praktijk)

Duurzaamheid/ kerndoel 39:

- E- wasterace
- Lessen educatieprogramma afval geïnitieerd door gemeente Landgraaf
- Afvalsortering; scheiden van afval (papier, plastic, rest) binnen alle klassen en schoolbreed.
- Opruimen schoolplein; zorgdragen voor de eigen omgeving
- Klimaat/ luchtsysteem binnen de school
- Gebruik van zonnepanelen op school

School als oefenplaats van de maatschappij/ als ontmoetingsplek:

- Gips project
- Alzheimerproject (samenwerking met lokale bejaardenhuis)
- Gastlessen (bv: kinderboekenweek, week van het geld, gastlessen ter ondersteuning van thema's)
- Samenwerking met het wijkleerbedrijf gesitueerd op de dependance
- Snuffelstages; veel ex-leerlingen komen hier hun maatschappelijke snuffelstage lopen. Daarnaast hebben we ook met regelmaat stagiaires voor de opleiding pedagogiek.
- Samenwerking met Peuterspeelzaal en kinderdagverblijf als partner in het gebouw en zorgen voor warme overdracht

- Ouderparticipatie: OR/ Klankbordgroep/ koffie-uurtjes/ MR

Overkoepelende activiteiten:

- Schoolbieb/ deelname kinderboekenweek
- Debatteren/ discussie leren voeren
- Avond 4-daagse (sociaal/ verkeer/ zorgdragen voor jezelf/ anderen ontmoeten)
- Meer muziek in de samenleving/ blazersklas/ popklas
- Vastenactie/ sponsorloop/ naastenliefde
- Mogelijkheid tot doen van communie/ vormsel

Leerinhouden

De leerinhouden rondom burgerschap worden in de klassen vormgegeven rondom een aantal bouwstenen/ thema's. Hieronder zullen deze thema's worden uitgelicht met de daarbij horende leerdoelen.

Vrijheid en gelijkheid

Op onze school leren kinderen:

- Welke kaders de rechtstaat biedt voor rechten en vrijheden
- Het verschil tussen regels en afspraken
- Het belang van regels en afspraken thuis, op school en in de publieke ruimte
- Dat ze vrijheid hebben in het maken van keuzes

Solidariteit:

Op onze school leren kinderen:

- Taken uit te voeren of problemen op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn.
- In concrete situaties herkennen en benoemen wat ze eerlijk en oneerlijk vinden, goed dan wel slecht, welke spanning dit kan opleveren en wat dit kan betekenen voor hun handelen
- Manieren om voor anderen op te komen
- Over in- en uitsluiting en pesten/ plagen in de klas
- Voorbeelden van discriminatie en ongelijke behandeling te herkennen en benoemen

De democratische cultuur

Op onze school leren kinderen:

- Wat een democratie is en hoe deze werkt
- Om te gaan met hun wensen en opvattingen en zich hierover uit te spreken
- Dat anderen ook een stem of mening kunnen hebben die afwijkt van die van henzelf
- Hun mening bij te stellen op basis van nieuwe inzichten
- Conflicten en ruzies oplossen op een respectvolle manier

Identiteit

Op onze school leren kinderen:

- Hun eigen emoties te herkennen en benoemen
- Eigen grenzen te herkennen, benoemen en bewaken (zowel emotioneel als fysiek)
- Woorden te geven aan wat ze denken, willen en willen worden
- Benoemen wat ze al kunnen en wat nog niet. Benoemen wat ze nog willen leren.
- Benoemen en herkennen van eigen tradities en rituelen

- Verschillen en overeenkomsten tussen personen, culturen en identiteiten herkennen, benoemen, bespreken en respecteren
- De invloed van social-media op de identiteitsvorming

Diversiteit

Op onze school leren kinderen:

- Dat iedereen voor de wet gelijk is
- Fysieke kenmerken van zichzelf benoemen en vergelijken met anderen
- Over vriendschap, verliefdheid, seksuele voorkeur- en ontwikkeling
- De eigen gezinssituatie en thuiscultuur vergelijken met anderen
- Hoofdzaken over religieuze en levensbeschouwelijke stromingen en culturele tradities en gebruiken die in onze diverse samenleving een rol spelen

De digitale samenleving

Op onze school leren kinderen:

- Verschillende media (boodschappen) benoemen en herkennen
- Verschillende functies, reikwijdte en doelstellingen van media herkennen
- Over hun eigen mediagebruik
- Over de invloed van mediaboodschappen op hun leefwereld
- De betrouwbaarheid van (digitale) informatiebronnen te onderzoeken
- Dat er ook omgangsregels gelden bij digitaal communiceren
- Zorgdragen voor hun eigen digitale veiligheid en die van anderen

Duurzaamheid

Op onze school leren kinderen:

- Duurzame keuzes en gedrag herkennen
- Na te denken over hun eigen gedrag en keuzes en het effect daarvan op de leefomgeving nu en voor de toekomst
- Dat bij vragen rond duurzaamheid spanningen kunnen spelen op alle schaalniveaus tussen verschillende waarden en belangen.

Aanpak

Methodegebruik

Binnen de Schatgraver werken wij met diverse methodes waarin de beschreven kerndoelen en onderwijs inhoudten uit paragraaf 2 aan bod komen.

- **4 x Wijzer:**
Hierbij komen de zaakvakken geïntegreerd binnen een thematische aanpak aan bod. Hiernaast is er ook veel aandacht voor mediagebruik en presentatievormen.
- **Kriebels in je buik:**
Identiteitsvorming, relaties, seksuele vorming
- **Goed gedaan:**
Methode voor sociaal – emotionele vorming

Projectmatig werken

Gedurende het jaar zijn er diverse projecten/ thema's waarbij er voor kortere tijd aandacht wordt besteed aan diverse onderwerpen of waarbij er gebruik wordt gemaakt van gastlessen. Denk hierbij aan Kinderboekenweek, week van de Lentekriebels, week van het geld.

School als maatschappelijke oefenplaats

Binnen onze school werken wij samen met diverse partners in het pand zoals de peuterspeelzaal en het kinderdagverblijf. Ook vervullen wij een maatschappelijke functie als stageplaats voor diverse opleiding of als snuffelstageplaats. Ook het Gipsproject en het Alzheimerproject zijn voorbeelden waarin onze leerlingen binnen en buiten school in aanraking komen met diverse maatschappelijke geledingen in onze samenleving.

Schoonklimaat

Op de Schatgraver willen wij een school zijn waarin iedereen zich gezien, gewaardeerd en veilig voelt. Om dit te kunnen bereiken hanteren wij binnen school uniforme gedragsregels. Deze zijn vastgelegd in de kwaliteitskaart van school. Het juiste voorbeeldgedrag van het team/ de leerkrachten is hierin erg belangrijk. Goed voorbeeld doet immers goed volgen.

Middels coöperatieve werkvormen, rouleren van klasindelingen en laten formuleren van eigen meningen en opvattingen leren kinderen om ook om te gaan met verschillende en soms tegenstrijdige zienswijzen. Het voeren van gesprekken over de lesstof, het bespreken van weekend- en vakantieactiviteiten maar ook het bespreken van de actualiteit vormt een belangrijke pijler om te komen tot een gefundeerd en goed onderbouwd wereldbeeld.

We bevorderen dat kinderen leren uitkomen voor hun eigen mening maar geven hen ook mee dat meningen kunnen en mogen verschillen. We leren onze leerlingen hun standpunten te onderbouwen en verschillen te leren accepteren. Op de Schatgraver mag je zijn, wie je bent.

De leerkrachten leren en ondersteunen de leerlingen hun eigen grenzen aan te geven, maar ook te accepteren dat er soms beslissingen worden genomen volgens het democratisch principe waar je het niet altijd mee eens hoeft te zijn. Op deze manier werken wij in alle klassen aan een veilig klassenklimaat waarin iedereen zich geaccepteerd voelt.

Resultaten

Het meten van de resultaten van burgerschapsonderwijs is binnen de Schatgraver nog in ontwikkeling.

Momenteel (2022/2023) worden de resultaten van ons burgerschapsonderwijs nog niet volledig op een subjectieve manier gemeten. Wel wordt een deel van de kennisvaardigheden van burgerschap getoetst binnen de leerlijn van de Methode 4x Wijzer, die op dit moment ook nog een onderdeel uitmaakt van het rapport op de Schatgraver.

In schooljaar 2023-2024 wordt er gestart met een oriëntatie op een nieuw rapportagesysteem voor onze leerlingen (rapport/portfolio) middels een werkgroep. Hierin zal ook worden onderzocht hoe en op welke manier wij burgerschap een plek geven binnen het nieuwe rapportagesysteem.

Parallel hieraan zullen wij ons als school oriënteren op en hoe op een specifiek meetinstrument voor burgerschapsonderwijs noodzakelijk is. Voor schooljaar 2023/ 2024 staat er een voorlichting voor Rovict gepland.

Het meten van resultaten is hiermee nog een onderdeel in ontwikkeling.

Professionalisering

Een professionele kwaliteitscultuur is een belangrijke bouwsteen voor goed burgerschapsonderwijs. Binnen de Schatgraver werken wij met leerteams waarin ook de professionele kwaliteitscultuur centraal staat en waarin wij met een groep leerkrachten werken aan het doorontwikkelen van schoolkwaliteit.

Burgerschapsonderwijs blijft voor een deel in ontwikkeling en is geen vaststaand feit. Het is nodig om binnen het team afspraken te maken en teamleden moeten in staat zijn om (vanuit de visie van de school) in te spelen op nieuwe situaties. Een groot onderdeel hiervan zijn de gemaakte regels en afspraken binnen school en het belang van het naleven en uitdragen hiervan.

Binnen de Schatgraver wordt er in schooljaar 2023-2024 een team nascholingstraject gestart waarin het accent komt te liggen op de doorgaande pedagogische leerlijn, begeleid door BCO. Bij burgerschap gaat het ook – soms- over botsende waardes. Ook binnen een team hoeft niet iedereen het altijd met elkaar eens te zijn en kunnen meningen verschillen. Waar het dan om gaat is in gezamenlijk afspraken te kunnen maken ook wanneer waardes verschillen.

Specialismen / samenwerking externen en team

Binnen het team hebben wij diverse gespecialiseerde leerkrachten die ook een bijdrage kunnen leveren wanneer meer gespecialiseerde kennis gevraagd wordt. Deze specialismen sluiten aan bij de maatschappelijk context en de kenmerken van onze leerlingen (denk hierbij bv aan de motoriek-, de meer- en hoogbegaafdheid- en gedragsspecialist).

Daarnaast is er op de Schatgraver een schoolmaatschappelijk werker actief en start er in schooljaar 2023-2024 een pilot met uitbreiding van maatschappelijk werk op school. Ook onderhoudt de school nauwe contacten met de wijkagent.

Kwaliteitszorg

In schooljaar 2022-2023 zijn we gestart met het inventariseren van ons burgerschapsonderwijs. Hierbij hebben wij een verdeling gemaakt van onderwijsactiviteiten gelinkt aan de kerndoelen en aan de leerinhouden die er worden aangeboden (zie paragraaf 2).

In schooljaar 2023-2024 zal voor het eerst de quickscan burgerschap PO afgenomen binnen een geleding van het team. De resultaten hiervan zullen het uitgangspunt zijn om ons burgerschapsonderwijs verder af te stellen naar schooljaar 2024/2025.

<https://www.quickscanburgerschappo.nl/>

Tevens zal er in schooljaar 2023 -2024 worden gezocht naar het meer specifiek meetbaar maken van de resultaten van ons burgerschapsonderwijs (zie paragraaf 6).

Burgerschap binnen de school blijft in ontwikkeling. Hierbij moeten we kijken of de leerinhouden en leerresultaten voldoende en tevredenstellend blijven. Wanneer dit niet zo is zullen we continu moeten blijven bijstellen en monitoren. Het jaarlijks invullen van de quickscan zou hierin een leidraad kunnen zijn.

Verbinding

Burgerschapsvorming binnen de Schatgraver richt zich niet enkel op de leerkrachten en leerlingen. Wij willen binnen onze school en omgeving een directe verbindende factor zijn waarin een cultuur wordt geschapen waarin we van en met elkaar kunnen leren, vieren en oefenen.

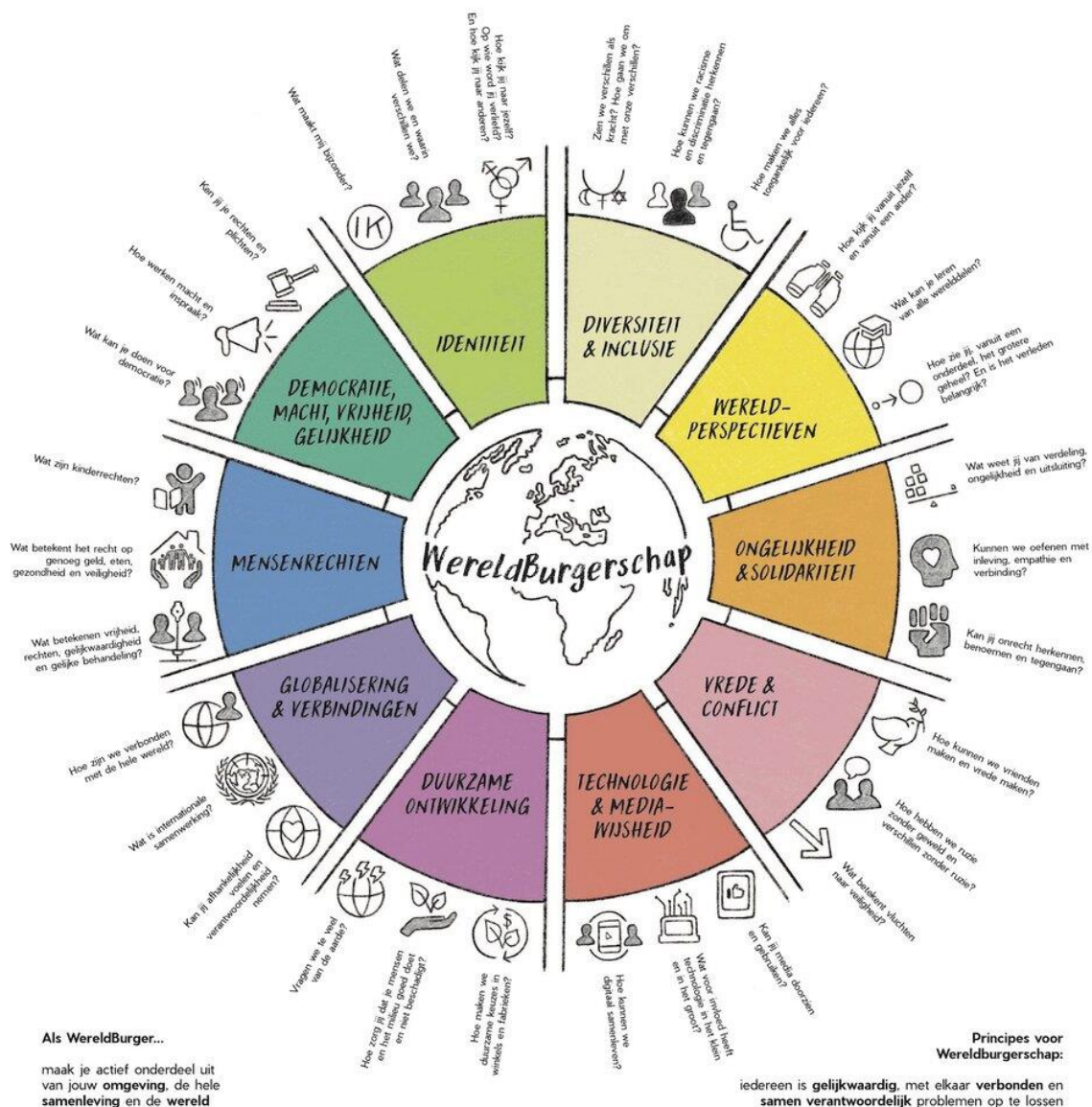
Bevordering van burgerschap vraagt om samenwerking met anderen. Zo overlegt de school met partners in- en buiten de school, met partnerscholen en externe samenwerkingspartners. Dit kan gaan over onderwijsinhouden, activiteiten of over leerlingbegeleiding.

Burgerschapsvorming vraagt steun van zowel personeel, ouders en leerlingen en biedt transparantie in inhoud, methodes en resultaten. Juist bij burgerschap waar gesprek, respect, uitleg en interesse belangrijke kernwaarden zijn nemen het samen nemen van verantwoordelijkheden en verbinding een belangrijke plaats in.

Bronnen:
Ijkkunten voor goed burgerschapsonderwijs
Bouwstenen burgerschap in het onderwijs

Hoe word je een WereldBurger?

Deze thema's, vragen en principes kan je op school gebruiken:

**Alle scholen in Nederland moeten aandacht geven aan 'Burgerschap'.
 Samen kunnen we hier Wereldburgerschap van maken.**

We hopen dat deze poster handvatten biedt om hiermee verder aan de slag te gaan.

Fawaka Wereldburgerschap neemt schoolleiders, leraren en leerlingen mee in een gestructureerde aanpak voor (wereld)burgerschapsonderwijs. Een aanpak waarmee wordt voldaan aan de wettelijke eisen - en waar je trots op bent.

Meer weten? Kijk op: fawakawereldburgerschap.nl